

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

19 квітня 2019 року

Біла Церква
2019

УДК 811.161.2'243:378.016

Редакційна колегія:

Даниленко А.С., академік НААН, д-р екон. наук, ректор університету, голова оргкомітету.

Варченко О.М., професор, д-р екон. наук, проректор з наукової та інноваційної діяльності, заступник голови оргкомітету.

Димань Т.М., професор, д-р с.-г. наук, проректор з освітньої, виховної та міжнародної діяльності.

Борщовецька В.Д., доцент, канд. пед. наук, декан факультету права та лінгвістики.

Качан Л.М., доцент, канд. с.-г. наук, завідувач відділу аспірантури та докторантури, вчений секретар університету.

Царенко Т.М., доцент, канд. вет. наук, начальник відділу наукової та інноваційної діяльності.

Зубченко В.В., доцент, канд. екон. наук, начальник навчально-методичного відділу моніторингу якості освіти та виховної роботи.

Олешко О.Г., доцент, канд. с.-г. наук, координатор НТТМ університету.

Судика Н.В., відповідальний секретар, начальник редакційно-видавничого відділу.

Актуальні проблеми викладання української мови як іноземної:
Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 19 квітня.
Білоцерківський НАУ, 2019. 84 с.

ЗМІСТ

Баран Н.А. Окремі аспекти викладання української мови як іноземної	3
Беценко Т.П. Лінгвокультурологічний аналіз тексту як один із різновидів навчальної роботи у процесі вивчення української мови як іноземної	6
Бойко Л.П. Інформаційний контент щодо викладання української мови як іноземної іспаномовним студентам з Латинської Америки (порівняльний системно-структурний аналіз української та іспанської мов – фонетично-морфологічно-синтаксичний аспект)	9
Бойчук О.А. Особливості вивчення української мови як іноземної угорцями (типові граматичні помилки)	10
Вакалюк Н.І., Тарасюк А.М. Особливості використання змішаного навчання при викладанні іноземної мови у ВНЗ	12
Гринь Ю.В. До проблеми використання мультимедійних презентацій на заняттях з навчання аудіюванню фахових текстів на довузівському етапі	15
Даниленко Л.В. Мотивація іноземних студентів до вивчення української мови в умовах зросійщеного мовного середовища (на прикладі груп індійських студентів англомовної форми навчання)	17
Дем'яненко О.О. Соціокультурна сфера спілкування студентів-іноземців: проблеми і виклики, практика	19
Захарків І. М. Teaching grammar of Ukrainian language as a foreign language: comparative analysis	22
Зозуля І.Є. Особливості методики викладання граматики української мови як іноземної	24
Карпенко С.Д. Формування навички читання та розуміння україномовного тексту у студентів-іноземців	27
Курушина М.А., Поляков Д.А. Комплексний підхід до навчання говоріння у викладанні української мови як іноземної	30
Кушнір І.М. Сучасна лінгводидактична парадигма навчання української мови як іноземної	33
Линчак І.М. Формування мовленнєвої компетенції іноземних студентів на заняттях УМІ (на прикладі теми «Пори року. Явища природи»)	35
Лісовий М.І. Комплексний підручник з української мови як іноземної	38
Лоцинова І.С. Аудіювання при викладанні української мови як іноземної	40
Малець Н.Б. Утвердження української мови в сучасних мультикультурних процесах України	42
Морошану Л.І., Нікітіна І.В. Навчально-методичне забезпечення вивчення професійної лексики української мови як іноземної студентами-медиками Міжнародного гуманітарного університету	44
Московчук Н.М. Порівняльна характеристика рівнів сформованості україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей	46
Онисенко С.В. Особливості формування комунікативних навичок в іноземних студентів: ігровий аспект	49
Погоріла С.Г. Елементи мовної підготовки іноземних студентів у процесі вивчення української мови як іноземної в умовах довузівської підготовки	51
Рейда О.А. Самостійне читання в процесі вивчення української мови студентами-іноземцями	53
Резнік В.Г. Проектна робота на заняттях з німецької мови як другої іноземної як важлива складова формування та розвитку комунікативних навичок у студентів-філологів	56
Роман Л.А. Навчально-методичне забезпечення викладання дисципліни «Українська мова як іноземна» на кафедрі суспільних наук та українознавства ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»	58

УДК 81'243:378.016:033-028.31

КАРПЕНКО С.Д.

Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ НАВИЧКИ ЧИТАННЯ ТА РОЗУМІННЯ УКРАЇНОМОВНОГО ТЕКСТУ У СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Порушено питання формування навички читання та розуміння україномовного тексту студентами-іноземцями під час навчання на курсах довузівської мовної підготовки. Акцентовано на способах роботи з текстами рівнів складності А1, А2 та В1. Визначено складові процесу навчання читанню з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників атмосфери спілкування. Звернуто увагу на досягнення кооперації під час занять та умотивованості індивідуальної потреби студентів у навчанні читанню.

Ключові слова: методика, навчання, комунікація, українська мова як іноземна, читання, рівень тексту А1, А2, В1.

Читання є рецептивним видом мовленнєвої діяльності зі сприйняттям та розумінням письмового тексту. Візуальне сприйняття тексту вимагає досвіду, який полягає як у зовнішньому розпізнанні знаків, так і у внутрішньому, смисловому навантаженні слова, словосполучення та речення. Завершальним етапом при цьому стає символічне розуміння усього тексту та авторської думки. Ускладнюється цей процес тоді, коли перед нами текст чужої для нас мови. Часто вирішення зовнішніх і внутрішніх чинників компенсується тут інтуїтивним співставленням чужої мови з рідною, коли слова і фрази у своєму прочитанні та розумінні ідентифікуються за певними правилами. Знання правил допомагає у роботі з чужомовними текстами, проте не завжди точно розкриває внутрішній зміст.

За спостереженнями Л. Філюк, основними завданнями при читанні є інформативність та естетичне задоволення. Цей вид діяльності передбачає: автоматизм дій, підвищену увагу до змісту (вилучення інформації),

економність (зусилля читача адекватні меті читання). Дослідниця поділяє вправи для читання на три види: *передтекстові* (спрямовані на формування психологічних механізмів читання і подолання можливих лексико-граматичних та лінгвокраєзнавчих труднощів тексту); *притекстові* (спрямовані на формування комунікативної установки на читання); *післятекстові* (спрямовані на розвиток умінь усвідомлення тексту як єдиного смислового цілого) [2].

Звертаючи увагу на читання як базову навичку при навчанні мови, зупинимося на описі власного досвіду. За два роки роботи з іноземними студентами, які вивчають українську мову як іноземну на факультеті довузівської підготовки, нам вдалося обрати оптимальний спосіб для формування у студентів навички читання іншомовного тексту. Методика навчання читанню була апробована у п'яти групах кількістю від 10 до 15 осіб. Методологічною допомогою стали підручники «Крок» та статті з Інтернету, а також курси підвищення кваліфікації.

Передтекстові вправи полягали у навчанні читанню абетки та складів. Одночасно з прочитанням складів, вводилися короткі односкладові, двоскладові та трискладові слова. Вправи на прочитання слова супроводжувалися перекладом на рідну мову та запам'ятовуванням (введенням до активного словника лексики). Лексична база охоплювала такі теми: «Я і моя родина», «Мої друзі», «Продукти харчування». За частинами мови це були: іменники, займенники, дієслово *бути* у теперішньому часі (*є*). Також важливим на цьому етапі стало знання і розуміння запитальних фраз типу: *хто це? що це? де?* Для проходження першого етапу формування навички читання достатньо 2-3 уроки. Дуже важливо досягнути кооперації у відносинах зі студентами, чіткої мотивації у них до читання.

Наступним кроком стало прочитання простих фраз побутового змісту, що були погруповані у невеликі за обсягом тексти, які пофразово перекладалися студентами на рідну мову та обговорювалися у групі для уточнення змісту. Після прочитання та обговорення, ефективними були вправи на відтворення зразка із заміною займенника (особові, вказівні) та створення власного тексту із заміною іменників відповідно до тематики. Так зване, формування шаблону читання та сприйняття текстів.

Поступове оволодіння лексикою різної тематики («Кольори», «Числа», дієслова: *читати, писати, слухати, говорити, казати, мати, бути, хотіти, подобатися*) та паралельне вивчення граматики мови дозволило працювати з текстами рівня А1. Спосіб опрацювання кожного тексту аналогічний до описаного на початку (переклад, обговорення, відтворення аналогічного із авторськими замінами).

Важливим компонентом для розуміння тексту є відповідь на запитання.

Прочитання і розуміння запитання – це окремі завданням.

На початку роботи із запитаннями варто багаторазово повертатися до їх розуміння та доведення до автоматизму реакції на запитання певного типу з увагою на питальному слові (*як, коли, хто, що, скільки, чому*). Важливо щоб заняття мало кооперативний характер, дискусійний, з чіткою мотивацією до навчання. На організацію такого заняття впливають зовнішні, вторинні

чинники, які в подальшому зроблять урок місцем для дружнього спілкування. Це – розташування столів у класі.

Оптимальним на уроках читання є один круглий стіл, за яким учні і вчитель почуваються рівноправними партнерами, з ведучою роллю вчителя.

Коли лексика учнів досягає 500-1000 слів, розпочинається робота з текстами рівня А2. На цьому етапі відбувається введення у текст конструкцій типу «*тому що*».

Також починає працювати зіставний аспект текстів, коли паралельно для прочитання у групі пропонуються тексти рівнів А1 та А2 із акцентом на індивідуальній роботі з учнями.

Слабшим учням пропонуються тексти А1, а сильнішим А2. У такий спосіб відбувається «підтягування» слабших учнів, тому що вони стають учасниками обговорення складніших текстів. Постійне коливання на уроках між текстами А1 та А2 триває до повного вирівнювання навички читання і розуміння текстів рівня А2.

Перехід до читання текстів рівня В1 також тривалий.

На цьому етапі важливими є знання граматики. Проте, на них акцентується лише тоді, коли учні не можуть правильно зробити переклад фрази. При поступовому читанні текстів різної тематики одного рівня складності відбувається накопичення активної лексики.

Труднощі у розумінні прочитаного виникають переважно на синонімічному рівні слова та словосполучення. Тексти рівня В1 читаються паралельно з текстами рівня А2. Під час прочитання та вивчення текстів інструктивного характеру, доцільним є паралельне подання тексти за рівнями А1 та В1. Такий аспект вивчення простих і складних текстів дозволяє сформуванню навичку смислового прочитання фраз, що мають простий відповідник (заміна фрази одним словом). Тексти рівня В1 у навичці читання фактично ставали завершальними у підготовчому курсі вивчення української мови. Частково робилася спроба прочитання спецтекстів, відповідно до майбутнього фаху студентів, але це було несистематично, окремими випадками. Загалом, читання і розуміння текстів різних функціональних стилів відбувалося з перевагою на науково-популярні та публіцистичні. Тексти офіційно-ділового стилю вивчалися окремим модулем. До інструктивних текстів підбиралися розмовно-побутові та художні. Наприклад, резюме читалося паралельно з діалогом «Співбесіда при влаштуванні на роботу», а автобіографія – з розповіддю про себе та свою родину.

Отже, постійне повернення до текстів різного рівня складності (А1, А2, В1) формує навичку розуміння та заміщення мовних конструкцій у тексті, а також сприяє «підтягуванню» у читанні слабших учнів. На кінець курсу вивчення мови, студенти добре справлялися під час іспиту з текстами рівня В1. Проте, підбір тестових завдань коливався між рівнями А2 та В1.

Що ж до текстів художнього стилю, то вони вимагають певної підготовленості читача. Подання текстів цього функціонального стилю ефективно при володінні іноземними студентами «мінімальним рівнем зрілості читання»[3]. Користь художнього читання виявляється у формуванні та розвитку пізнавальної активності, знайомстві з культурою народу, мову

якого вивчають та як стимуляція розумової діяльності (уяви, асоціативного мислення, емоцій; підвищення рівня знання мовних норм, культури мовлення, чуття мови; формування мовленнєвих навичок та вмій під час читання та говоріння). Негативними факторами під час читання художнього тексту є складність для розуміння, присутність діалектизмів, жаргонної лексики та авторські неологізми, що призводять до нестандартності будови, особливостей тексту, емоційності [4].

Ще одним питанням, яке постійно порушують науковці під час навчання іноземній мові, це – вилучення мови посередника з навчального процесу. Цього досягають шляхом відтворення мовного середовища, постійної практики та комунікативно-вольових якостей вчителя. Вилучення мови-посередника (за Т. Касьяненко) досягається шляхом семантизації лексики за допомогою наочності, тлумачень, синонімів, антонімів, гіпонімів, наведення ряду спільнокореневих слів, з'ясування морфемного складу слова, використання мовленнєвих зразків і моделей, які розширюються у процесі вивчення мови[1]. Все це сприятиме формуванню у студента мовної здогадки та інтуїції, свідомому відтворюванню вивченого матеріалу (автоматичне реагування на ситуацію) та корегуванню його залежно від мети, умов мовленнєвої ситуації чи позиції співрозмовника.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Касьяненко Т.А. Викладання української мови як іноземної: принципи оптимізації та інновації / Т. А. Касьяненко // Вопросы духовной культуры. Филологические науки. С. 7-10.
2. Філюк Л.М. Українська ділова мова для іноземців: вивчення будівельної термінології / Л.М. Філюк // Мова. 2015. № 23. С. 155.
3. Фоломкина С.К. Обучение чтению // Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Гез Н.И., Ляховицкий М. В., Миролюбов А. А. – М., 1982. 120 с. С. 67-82.
4. Шевченко С. Художній текст в курсі української мови як іноземної / С. Шевченко // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2007. Вип. 2. С. 219 – 221.